

PEDAGÓGIA-PSZICHOLÓGIA SZIGORLAT
TT22NA06A06, TT17NA06A13, TT22LE06A06, TT17LE06A13
Tanító szak
2024/2025

Kedves Hallgatók!

Az összevont pedagógia-pszichológia szigorlat célja a pedagógia és pszichológia tárgyakból tanultak szintetizálása, elméleti ismereteik és gyakorlati pedagógiai tapasztalataik összekapcsolása.

A szigorlati felkészüléshez használják fel az előadásokon és a szemináriumokon feldolgozott tananyagot, az órákon látott és elemzett filmeket, az iskolai gyakorlatokon és hospitálásokon szerzett tapasztalatokat.

A felkészüléshez segítségül megjelöltük az egyes tételekhez tartozó fogalmakat, valamint a kapcsolódó legfontosabb szakirodalmi forrásokat, amelyeknek az ismeretét elvárjuk. Ezek többsége megtalálható a korábbi stúdiumok kötelező és ajánlott irodalmi jegyzékeiben, oktatói ajánlásokban, de van olyan is, amely azok között nem szerepelt, újabb forrás, illetve olyan is, amit az egyes kurzusokhoz kapcsolódóan megismertek, de ebbe a szűkebb válogatásba nem került bele – természetesen, ezekre is építhetnek. A szigorlaton a tanultak és a szakirodalomban olvasottak feldolgozása alapján kell beszámolniuk elméleti tudásukról és gyakorlati, iskolai tapasztalataikról. Azt várjuk, hogy gondolataikat az elsajátított szaknyelv használatával fogalmazzák meg.

A szigorlat menete

A szigorlat jelenléti, szóbeli vizsga, minden vizsgázó egy **elméleti tételt** és egy **gyakorlati kérdést** húz, azok témaköre - valószínűleg - eltérő lesz.

A kihúzott elméleti tételen a témakör címe és a legfontosabb 3-4 tartalmi pont szerepel orientálásképpen, hogy a vizsgahelyzet feszültségében se legyen kérdéses, mi tartozik a témakörhöz. A kihúzott **elméleti tétel**en tehát nem fog szerepelni az a részletes tartalmi váz és fogalomlista, amit ebben a tételsorban megtalálnak. *(E tételsor végén szerepel a lista, hogy mi lesz a kihúzott tételen.)*

A kihúzott **gyakorlati kérdés** kártyán mindhárom gyakorlati helyzet szerepel, Önök választhatják ki, hogy melyikről beszélnek.

A húzás után kb. 10-15 perces felkészülési idő áll rendelkezésükre, a felkészüléshez nem használhatnak saját, hozott vázlatot, gondolattérképet.

Az elméleti tétel bemutatásában a témakörhöz tartozó ismeretek értelmes, logikus gondolatmenetbe szervezett összefoglalását, a témakörhöz tartozó fogalmak ismeretét és használatát várjuk. Rákérdezzünk a tételsorban megadott, témakörhöz tartozó fogalmakra, ha azokat nem érintik.

A gyakorlati kérdés értékelésének szempontjai:

- szaknyelv igényes használata
- az elméleti ismeretek és a gyakorlati tapasztalatok összekapcsolása
- pedagógiai tudatossággal történő reflektálás a saját gyakorlati tapasztalatokra
- releváns, a kérdéshez kapcsolódó eset felvetése

A **szigorlat értékelésében** az elméleti tétel kb. 80%-ban, a gyakorlati kérdés 20%-ban számít. Vagyis a gyakorlati kérdés kellően kidolgozott megválaszolása egy jeggyel javítja az elméleti tételre kapott feleletet, de ha az elméleti tétel alapján nem bizonyul elégségesnek a hallgató tudása, akkor a gyakorlati kérdés megválaszolása sem segít; továbbá, ha valaki nem tud elég kidolgozottan válaszolni a gyakorlati kérdésre, akkor bármilyen kiváló elméleti felelet esetén maximum négyes érdemjegy szerezhető.

Javasolt felkészülési mód

Az alábbi füzet tartalmazza a szigorlati témaköröket, a hozzájuk tartozó tartalmi pontokat, a fogalmakat és a kötelező irodalmat, valamint a gyakorlati kérdéseket.

Javasoljuk, hogy az előző kurzusokon megtanultak előhívásával, jegyzeteik, vázlataik, a feldolgozott szakirodalom szervezett áttekintésével kezdjék a felkészülést, majd folytassák a megadott szakirodalom elolvasásával. Azt tapasztaljuk, igazán sikeresen azok szigorlatoznak, akik maguk dolgozzák ki vagy kisebb csoportban és alaposan átbeszélve állítják össze az egyes tételeket.

Szükséges ismerniük a Nemzeti alaptanterv fő fejlesztési feladatait és a kompetencia-területeket.

Szándékaink szerint a szigorlati tanulás új összefüggések meglátását eredményezheti, segít integrálni a különböző tárgyakból tanult tudást, és lehetővé teszi a gyakorlati tapasztalatokra való tudatosabb reflektálást: közelebb viszi Önöket ahhoz, hogy magabiztos szakmai tudással rendelkező tanítókká váljanak.

Inspiráló tanulást, eredményes felkészülést kívánunk!

Neveléstudományi Tanszék

Kötelező irodalmak elérése

A szakirodalmi források kijelölésénél törekedtünk arra, hogy azok online is elérhetők legyenek vagy az interneten vagy a korábbi elektronikus kurzusfelületeken biztosították már az oktatók a hozzáférést.

Figyelmükbe ajánljuk a szaktars.hu és a mersz.hu oldalakat, melyen több tankönyv is elérhető.

szaktars.hu ill. mersz.hu

EDU ID bejelentkezésre kell kattintani, majd ki kell választani az Eötvös Loránd Tudományegyetemet a legördülő listából, ezt követően az ELTE IIG-s bejelentkező felületre jutnak, az ELTE-s adataik megadásával be tudnak lépni.

Néhány, több tételhez is megadott tankönyv lelőhelye a szaktars.hu ill. mersz.hu oldalon:

- Cole, M. – Cole, S.R. (2006): *Fejlődéslelektan*. Osiris, Budapest
<https://www.szaktars.hu/osiris/view/cole-michael-cole-sheila-r-fejlodeslelektan-osiris-tankonyvek-2003/?pg=0&layout=s>
- Falus Iván (főszerk., 2021): *Didaktika*. Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz. Akadémiai Kiadó, digitális kiadás.
https://mersz.hu/dokumentum/m872d_1/
- N. Kollár Katalin – Szabó Éva (2017, szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve. I.* Osiris Kiadó, Budapest. I. kötet.
<https://www.szaktars.hu/osiris/view/n-kollar-katalin-szabo-eva-szerk-pedagogusok-pszichologiai-kezikonyve-1-2017/?pg=0&layout=s>
Digitális Tankönyvtárból is letölthető:
<https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/handle/123456789/2913>
- N. Kollár Katalin – Szabó Éva (2017, szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve. II.* Osiris Kiadó, Budapest. II. kötet
<https://www.szaktars.hu/osiris/view/n-kollar-katalin-szabo-eva-szerk-pedagogusok-pszichologiai-kezikonyve-2-2017/?pg=0&layout=s>
Digitális Tankönyvtárból is letölthető:
<https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/handle/123456789/2902>
- N. Kollár Katalin – Szabó Éva (2017, szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve. III.* Osiris Kiadó, Budapest. III. kötet
<https://www.szaktars.hu/osiris/view/n-kollar-katalin-szabo-eva-szerk-pedagogusok-pszichologiai-kezikonyve-3-2017/?pg=0&layout=s>
Digitális Tankönyvtárból is letölthető:
<https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/handle/123456789/2917>

1. Szocializáció, szociális tanulás, erkölcsi fejlődés

- Szocializáció. Egyén, kultúra és társadalom. A környezet és a kultúra szerepe a szocializációs folyamatban. A szocializáció színterei: a család, az iskola és a kortárs csoport.
- A szocializáció, szociális tanulás folyamatai.
- A nevelés feladatai és értékei. Értékközvetítés, az értékek tanítása.
- Az erkölcs mint szabályozó rendszer. Az erkölcsi fejlődés.
- Erkölcsi nevelés az iskolában. Az erkölcsi érzék fejlesztése.

A tételhez tartozó fogalmak:

szocializáció, ökológiai modell (Bronfenbrenner), kultúra, kulturális relativizmus, etnocentrizmus; a szocializáció közvetlen folyamatai (direkt utasítás, viselkedésformálás), a szociális tanulás közvetett mechanizmusai: utánpótlás, modellkövetés, azonosulás (identifikáció), belsővé tétel (interiorizáció); a szocializáció színterei;

értékek, értékrendszer; objektív érték, szubjektív érték,

erkölcs fogalma, erkölcsi viselkedés, erkölcsi tudat, Piaget elmélete az erkölcsi fejlődésről, heteronóm és autonóm erkölcs, történetpárok, szabálytudat fejlődése;

A tételhez tartozó kötelező irodalom:

- Fisher, R. (2012): Hogyan tanítsuk az értékeket? *Új Pedagógiai Szemle*. 2012/4-6. szám
http://folyoiratok.ofi.hu/sites/default/files/article_attachments/upsz_2012_4-6_08.pdf
- Lányi András (2012): Erkölcsóra az iskolában. *Új Pedagógiai Szemle*. 2012/4-6. szám
http://folyoiratok.ofi.hu/sites/default/files/article_attachments/upsz_2012_4-6_06.pdf
- *Nemzeti Alaptanterv* - 110/2012. (VI. 4.) Kormány rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról. I.1. rész A köznevelés feladatai és értékei
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200110.kor>
- N. Kollár Katalin – Szabó Éva (2004): *Pszichológia pedagógusoknak*. Osiris Kiadó, Budapest. 2. Fejlődés és szocializáció c. fejezetből: Szocializáció: egyén, kultúra és társadalom 39–50. old.
<https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/handle/123456789/2913>
- N. Kollár Katalin – Szabó Éva (2017, szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve I.* Osiris Kiadó, Budapest. I. kötet, 2. fejezet. Fejlődés, szocializáció és környezet: A fejlődési kimenetet meghatározó tényezők. A szocializáció. 54–73. old., 5. fejezet. Családi szocializáció: Erkölcsi fejlődés. 152–157. old.
<https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/handle/123456789/2913>
- Zrinszky László (2002): *Neveléstudományok*. Pedagógus Könyvek. Műszaki Könyvkiadó, Budapest. 175–190., 194–217. old.

A pedagógiai gyakorlathoz kapcsolódó kérdések:

- Harmadikos osztályában azt tapasztalja, hogy néhány gyermek csak egymással beszél, játszik, a többieket kiközösíti, kicsúfolja. Mit tehet ilyenkor? Mit nem tenne? Miért?
- Az iskolában, első osztályban, az egyik gyereknek eltűnik a pénztárcája. Többen is ugyanarra az osztálytársra gyanakodnak, de biztosat senki nem tud. Mit tehet a tanító ilyen esetben?
- Negyedikes osztályában zöld ceruzával javítják saját munkáikat a tanulók. Észreveszi, hogy egy kitűnő tanuló valójában grafit ceruzával helyesbíti a megoldásait. Mit tenne ebben a helyzetben?

2. A kisiskolás gyermeket nevelő család és az iskola kapcsolata

- A korai gondozó-gyermek kapcsolat (korai kötődés) jellemzői és hatásai. A gyermek kötődései a családban.
- A család szerepe a fejlődésben.
- A gyermek helye a családi rendszerben
- A kisiskolás gyermeket nevelő család jellemzői
- Szülői nevelési stílusok
- A család és az iskola kapcsolata, a kapcsolattartás formái, írott és íratlan szabályai
- A szülők jogai és kötelességei

A tételhez tartozó fogalmak:

a szülői gondoskodás biológiai alapjai; a kötődés, a kötődés mintázatai, a kötődési típusok és a gondozói viselkedés összefüggései; a kötődés és a későbbi fejlődés, a kötődés zavarai; „az elég jó szülő”; a család támogató funkciói az egyén számára; a család rendszerszemléletű megközelítése, változások és krízisek egy család életében; szülői nevelési stílusok az érzelmi odafordulás és a kontroll mértéke alapján;

az iskolaválasztáshoz fűződő jogok és kötelességek, az iskolakezdéshez fűződő jogok és kötelességek; a szülőkkel való kapcsolattartás formális és informális lehetőségei, hagyományos és online lehetőségek; fogadóórák, szülői értekezletek gyakorisága, tartalma, funkciói

A tételhez tartozó kötelező irodalom:

- Bátki Anna – M. Ribiczey Nóra (2021, szerk.): *Családhatározó. A sokszínűség pszichológiája*. Open Books Kiadó. 1. fejezet 9–54. old.
- N. Kollár Katalin – Szabó Éva (2017, szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve I.* Osiris Kiadó, Budapest. I. kötet, 3. fejezet. Az anya-gyermek kapcsolat és a kötődés. 76–88. old. 5. fejezet. Családi szocializáció. 123–133., 143–152., 157–169. old.
<https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/handle/123456789/2913>
- N. Kollár Katalin – Szabó Éva (2017, szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve II.* Osiris Kiadó, Budapest. II. kötet, 25. fejezet. A család és az iskola kapcsolata. 316–334. old.
<https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/handle/123456789/2902>
- *Köznevelési törvény* - 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről. 42. A szülő kötelességei és jogai
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100190.TV>

A pedagógiai gyakorlathoz kapcsolódó kérdések:

- Iskolai gyakorlatáról, illetve iskolai tapasztalataiból mondjon egy konkrét esetet, amikor eredményesnek, hatékonynak találta a szülők és a pedagógusok kapcsolatát! Elemesse szakmai szempontból a konkrét esetben az eredményesség, hatékonyság meghatározóit!
- Hogyan vélekedik egy osztályközösség elektronikus felületének (amelynek tagjai a szülők és az osztályban tanítók) hasznosságáról?
- Milyen megoldásokat alkalmazna egy magatartási problémával küzdő gyermek esetén a szülő-pedagógus kapcsolattartásra? Miért?

3. A kisiskolás gyermek pszichológiai jellemzői. Az adaptív pedagógia, differenciálás.

- A fejlődés alapkérdései: az öröklődés és a környezet szerepe a fejlődésben, a fejlődés interakciós felfogása. A fejlődés és az éré viszonya.
- A kisiskolás gyermek pszichológiai jellemzői – kognitív, érzelmi, erkölcsi és társas vonatkozások dióhéjban, a tanult fejlődésméletek alapján.
- A gyermekek személyisége. A személyiségelméletek kapcsolódása a neveléshez.
- A gyermekek tudatos megismerése. A társas megismerés folyamata és jelenségei a nevelésben.
- Tervszerűség, spontaneitás, adaptivitás a pedagógiában. Az adaptivitás megvalósítása az osztálytermi gyakorlatban. Az adaptív pedagógus jellemzői, tevékenysége
- Az egyéni szükségleteket és sajátosságokat figyelembe vevő differenciálás.

A tételhez tartozó fogalmak:

a fejlődés fogalma, az éré, folyamatosság és szakaszosság a fejlődésben, a fejlődés eltérő üteme, kritikus és szenzitív periódus, legközelebbi fejlődési zóna; a fejlődés interakciós modellje; a kisiskolás gyermek jellemzői a tanult elméleti modellek szerint (Freud, Erikson és Piaget); konkrét művelési gondolkodás; teljesítmény vagy kisebbség érzés; önszabályozás; társas nézőpontátvétel; személyiség fogalma, introvertált és extrovertált személyiségtípus, személyiségvonások (Big Five személyiségvonások), a személyiség humanisztikus megközelítése (Rogers, Maslow) személypercepció, elsőbbségi és újdonsági hatás, holdudvar-hatás, sztereotípa, előítélet; tervszerűség, spontaneitás, adaptivitás, pedagógus, adaptív tervezési logika; differenciálás

A tételhez tartozó kötelező irodalom:

- Cole, M. és Cole, S. R. (2006). *Fejődéslelektan*. Osiris Kiadó, Budapest. IV. fejezet: Iskoláskor - Kognitív és biológiai fejlődés iskoláskorban. <https://www.szaktars.hu/osiris/view/cole-michael-cole-sheila-r-fejlodeslelektan-osiris-tankonyvek-2003/?pg=471&layout=s>
- Kopp Erika, Ollé János, Zágon Bertalané (2008): Tanórai differenciálás. Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhazsnú Társaság. https://tanitonline.hu/uploads/575/tanorai_differencialas.pdf
- M. Nádas Mária (2008): Adaptivitás az oktatásban. In: Lénárd Sándor és Rapos Nóra (szerk.): *Adaptív oktatás*. Szöveggyűjtemény 1. kötet. Educatio, Budapest. 9–16. és 91–100. old. https://tanitonline.hu/uploads/571/adaptiv_oktatas_1.pdf
- N. Kollár Katalin – Szabó Éva (2017, szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve I.* Osiris Kiadó, Budapest. I. kötet, 2. feje. Fejődés, szocializáció és környezet. 40–73. old. <https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/handle/123456789/2913>
- N. Kollár Katalin – Szabó Éva (2017, szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve II.* Osiris Kiadó, Budapest. II. kötet. 17. fejezet: Személyiségvonás-elméletek. 16–67. old. 18. fejezet: Mélylélektani és humanisztikus személyiségelméletek. 69–108. old. 24. feje. Személypercepció, attribúció, egyének és csoportok megítélése. 288–312. old. <https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/handle/123456789/2902>
- Vörös Anna – Serfőző Mónika (2004): A szöveges értékelés alapja: a tanuló megismerése. In: Hunyady Györgyné, M. Nádas Mária (szerk.): *Osztályozás? Szöveges értékelés?* Dinasztia Tankönyvkiadó, Budapest, 44–61. old.

A pedagógiai gyakorlathoz kapcsolódó kérdések:

- Második osztályával egy fontos tananyag rész tanulására készül matematikából, hamarosan témazáró dolgozatot írnak. A gyerekek feldúltak és izgatottak mert a nagyszünetben valami történt az iskolaudvaron. Mit tenne ebben a helyzetben?
- Elsős osztályában egy csendes, okos, figyelmes kislány soha nem jelentkezik. Amikor felszólítja őt, jól válaszol. Az osztály előtt verset mondani, énekelni sem szeretne. Mit tenne ebben a helyzetben?
- Több feladatértési nehézséggel küszködő tanuló van a 3. osztályában. Mutasson be egy gyakorlati példát szövegfeldolgozó gyakorló órán megvalósuló differenciálásra!

4. A nevelés célrendszere, tartalma, módszertana

- A nevelés fogalma, jellemzői, funkciói, iskolai megvalósulásának keretrendszere (pedagógiai program, nevelési program) és szinterei (tanórai-, tanórán kívüli, iskolán kívüli nevelés)
- A nevelés célrendszere, tartalmi területei, az egyes területek főbb elemei
- A kompetencia-alapú nevelés értelmezése és a fejlesztendő kompetenciák
- Nevelési stratégiák és módszerek típusai
- A stratégia- és módszerválasztás szempontrendszere, alkalmazásuk különféle nevelési helyzetekben
- Pedagógiai (nevelési) vizsgálatok, fejlesztő célú pedagógiai kutatás

A tételhez tartozó fogalmak:

nevelés fogalma, a nevelés jellemzői; nevelés tipológiája (laikus és professzionális, spontán és tudatos); a nevelés funkciói; nevelési tartalmi területei (pl. értelmi, érzelmi, erkölcsi, esztétikai, közösségi, testi nevelés, stb.); nevelési területek kompetencia-alapú szemlélete (egyéni, szociális, kognitív és speciális kompetenciák) NAT nevelési feladatok, kulcskompetenciák; nevelési hatások és ható tényezők; nevelési stratégiák (konstruktív vagy instruktív; közvetett és közvetlen; direkt és indirekt); nevelési módszerek (ösztönző és gátló módszercsoport; tevékenység-alapú; kooperatív technikák, projekt és portfólió); pedagógiai program, nevelési terv, nevelési vizsgálat, beavatkozással és beavatkozásmentes vizsgálatok;

A tételhez tartozó kötelező irodalom:

- Hunyady Györgyné – M. Nádas Mária (2014): *Az iskolakép változatai és változásai*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. Hétköznapi és/vagy tudományos pedagógia. c. fejezet. 9–16. old. Iskolai élmények: harmónia és diszharmónia c. fejezet 89–94. old.
http://www.eltereader.hu/media/2014/06/Hunyady_Nadasi_Az-iskolakep_READER.pdf
- Kagan, S. – Kagan, M. (2009.): *Kooperatív tanulás*. Önkönet Kft., Budapest. 3., 4. 12. fejezet
- Kósáné Ormai Vera (2015). A mi iskolánk. Nevelépszichológiai módszerek az iskola belső értékelésében. Eötvös Kiadó, Budapest. Az egyes fejezetek bevezetői
- *Nemzeti Alaptanterv - 110/2012. (VI. 4.)* Kormányrendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról. I.12. rész: A NAT, a kerettantervek és a helyi szintű szabályozás. II.1. A kulcskompetenciák
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200110.kor>
- Schüttler Tamás (2006): Változások az iskolai nevelés funkcióiban. In: Horváth H. A, Szekszárdi, J., Vass, V. Pedagógia. Szöveggyűjtemény I. Veszprémi Egyetemi Kiadó. 36-49
- Zrinszky László (2002): *Neveléstudomány*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest. 14–23. old.

A pedagógiai gyakorlathoz kapcsolódó kérdések:

- Iskolai megfigyelései és gyakorlata során milyen nevelési stratégiákat, módszereket látott, alkalmazott a gyermekek örömteli, motivált tanulásának érdekében?
- Osztályába új gyermek kerül, aki rendkívül érzékeny, jó tanuló és agresszív társaival. Milyen lehetőségei vannak arra, hogy ezt az helyzetet kezelni tudja? Mit tehet, ha ez mégsem sikerül?
- Képzelje el, hogy már tanító. Negyedik osztályosokat kap, ahol a gyerekek folytonosan versengenek, nem szeretnek együtt dolgozni. Milyen stratégiát épít fel, milyen lépéseket követ a megismert nevelési módszer- és eszköztár felhasználásával? Kiket von be még a terveibe? Mire kell ügyelnie ennél a korcsoportnál?

5. Az óvoda–iskola átmenet problémaköre

- Változások a gyermek pszichikus fejlődésében 5–7 éves korban. Az iskolakészültség jellemzői.
- Az önszabályozó funkciók fejlődése és fejlesztése: kitartás, késleltetés, ellenállás a csábításnak
- Az iskolakezdés törvényi szabályozása
- Az iskolakezdés fejlődéslélektani, valamint pedagógiai meghatározói
- Iskolaalkalmasság és iskolaérettségi vizsgálatok
- Az óvoda–iskola átmenet pedagógiai problémavilága és megoldási lehetőségei. Az óvodapedagógus és a tanító szerepe a zökkenőmentes átmenet megteremtésében.

A tételhez tartozó fogalmak:

a fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére (ONOAP), testi változások, idegrendszer érése, érzelmi-indulati változások; az olvasás, írás, számolás elsajátításához szükséges pszichikus funkciók jellemzői;

iskolakészültség jellemzői; alkalmazkodási és kognitív készségek; teljesítmény érzésének és igényének kialakulása, feladattudat, feladattartás, szabályosság-igény, helyzetmegértés

önszabályozó funkciók: kitartás, késleltetés, ellenállás a csábításnak, frusztrációs tolerancia, iskolaérettségi vizsgálatok

A tételhez tartozó kötelező irodalom:

- Böddi Zsófia, Kerekes Valéria, Kovács Magdolna, Rádi Orsolya Márta, Svarka Bernadett, Vári Péter (2019): Jó gyakorlatok az óvoda-iskola átmenethez. ELTE. - különösen 13-23., 25-46. http://mindenkiiskolaja.elte.hu/wp-content/uploads/2019/09/J%C3%B3-gyakorlatok-az-%C3%B3voda-iskola-%C3%A1tmenethez_INTERA.pdf
- Cole, M. – Cole, S. R (2006): *Fejődéslélektan*. Osiris Kiadó, Budapest. IV. 12. Kognitív és biológiai fejlődés iskoláskorban c. fejezet <https://www.szaktars.hu/osiris/view/cole-michael-cole-sheila-r-fejodeslektan-osiris-tankonyvek-2003/?pg=471&layout=s>
- N. Kollár Katalin – Szabó Éva (2017, szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve I.* Osiris Kiadó, Budapest. I. kötet, 15. Az iskolai tanulásra való készenlét és a tanulási zavarok c. fejezetből: Tanulási és társas kompetenciák az iskolába lépés idején. 502–504. old. <https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/handle/123456789/2913>
- N. Kollár Katalin – Szabó Éva (2017, szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve II.* Osiris Kiadó, Budapest. II. kötet, 19. fejezet: Önszabályozás, temperamentum és egorugalmasság. 110–113. old. <https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/handle/123456789/2902>
- V. Binét Ágnes: A személyiség fejlődése a kisiskoláskortól a serdülésig. In: B. Lakatos Margit – Serfőző Mónika (1999, szerk.): *Pszichológia szöveggyűjtemény óvodapedagógus hallgatóknak*. Trezor Kiadó, Budapest. 248–261. old. vagy ugyanez In: Bernáth László – Solymosi Katalin (1997, szerk.): *Fejődéslélektan olvasókönyv*. Tertia, Budapest. 75–86. old.
- *Köznevelési törvény* - 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100190.TV>
- *Nemzeti alaptanterv* - 110/2012. (VI. 4.) Kormány rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200110.kor>
- *Óvodai nevelés országos alapprogramja*. (ONOAP) A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére c. rész <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor>

A pedagógiai gyakorlathoz kapcsolódó kérdések:

- Mondjon példát az iskolaérettségi vizsgálatban szereplő kauzális gondolkodást vizsgáló feladatra.
- Ismer-e olyan programot, amelyben tanítók óvodásoknak készítenek iskolára hangoló, játékos feladatokat? Mi erről a tapasztalata, véleménye Milyen iskolahívogató/felkészítő programokat ismer? Ajánlaná – e ezeket? Miért?
- Mit tehet egy tanító annak érdekében, hogy az osztályába járó kisdíjaknak az óvoda és az iskola közötti átmenet zökkenőmentes legyen? Látott erre konkrét példát az iskolai gyakorlatán?

6. A pedagógus személye, tevékenysége, mentális egészsége

- A pedagógus megváltozott szerepe a tudás évszázadában. A pedagógus társadalmi státusza és szerepe, írott és íratlan szerepkövetelmények. A pedagógus kötelességei és jogai.
- A pedagógus szakmai személyisége, kompetenciái, professzionalizmusának jegyei
- Folyamatos szakmai fejlődés jelentősége. A pedagógus gondolkodása és osztálytermi gyakorlata. Laikus és professzionális pedagógiai nézetrendszer. A reflektív pedagógus.
- A pedagógus személyisége, irányítási (vezetési) stílusa, ezek hatása pedagógiai munkájának eredményességére.
- A pedagógus kommunikációja. A verbális és a nonverbális kommunikáció jellegzetességei a tanítási órán.
- A pedagógusok mentális egészsége és jólléte.
- A kezdő pedagógus helyzete, problémái.

A tételhez tartozó fogalmak:

státusz, szerep, szerepkövetelmények, presztízs, hatalom, tekintély; a pedagógus hatásának alapjai (French-Raven): szakértelem, személyes varázs, pozíció, jutalmazó erő, kényszerítő erő; Lewin-féle irányítási (vezetési) stílusok (autokratikus, demokratikus, laissez-faire) jellemzői és hatásai; a pedagógusi hivatás betöltéséhez kívánatos személyiségvonások és kiemelt kompetenciák; laikus és professzionális pedagógiai nézetek, gyermekkép, gyermekszemlélet, reflektivitás, verbális és nonverbális kommunikáció; testbeszéd, kommunikáció és a pedagógiai tér; kongruencia; mentálhigiéné, kiegészítés, kiégés kialakulásának szakaszai

A tételhez tartozó kötelező irodalom:

- Hercz Mária (2015): *A pedagógus ideáloktól a pedagógiai professzionalizmusig*. SZTE, Szeged.
2. fejezet. Pedagógusideáloktól a pedagógiai professzionalizmusig
http://www.igypk.hu/mentorhalo/tananyag/Plyakezd_vodapedagogusok_tllkszleteV3/2_pedagogusideloktl_a_pedagogiai_professzionalizmusig.html
9. fejezet: Hatékony pedagógiai kommunikáció
http://www.igypk.hu/mentorhalo/tananyag/Plyakezd_vodapedagogusok_tllkszleteV3/9_hatkony_pedagogiai_kommunikaci.html
- Hunya Márta (2014): *Reflektív pedagógus – reflektív gyakorlat, tapasztalati tanulás*. OFI, Budapest.
<http://ofi.hu/en/node/170845>
- N. Kollár Katalin és Szabó Éva (2017, szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve II*. Osiris Kiadó, Budapest. II. kötet, 27. fejezet: Osztálytermi kommunikáció, tanár-diák interakciók. 376–406. old. 28. fejezet: A tanári szerep, a vezetés és a tekintély problémái. 408–455. old.
<https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/handle/123456789/2902>
- N. Kollár Katalin és Szabó Éva (2017, szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve III*. Osiris Kiadó, Budapest. III. kötet, 35. fejezet: A kiegészítés jelensége a pedagóguspályán. 112–134. old.
<https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/handle/123456789/2917>

A pedagógiai gyakorlathoz kapcsolódó kérdések:

- Idézzé fel a példaképét, az Ön számára legemlékezetesebb tanítót! Szakmai szempontból indokolja, hogy miért ezzel a pedagógussal tud leginkább azonosulni!
- Milyen példákat látott, tapasztalt az iskolai gyakorlatokon különféle vezetési stílusokról és azok hatásairól? Elemezze szakmai nézőpontból!
- Napközi otthoni gyakorlatán mentortanárával és hallgatótársával beszélte meg a foglalkozás tartásának tapasztalatait. Közben, majd utána is végig gondolta, leírta a történeteket. Hogyan nevezné ezt a folyamatot szaknyelven? Mai tudása alapján mit gondol, miért ez volt a feladata?

7. A pedagógiai értékelés osztálytermi gyakorlata és hatásrendszere

- A pedagógiai értékelés fogalma, célja, funkciói, pszichológiai jelentősége
- Az énkép, önértékelés fejlődése és jellemzői kisiskoláskorban.
- Értékelés és visszajelzés. Az értékelés kommunikációja és hatása a tanulói személyiségre és a tanulási folyamatra.
- Az értékelés és a motiváció kapcsolata.
- Az osztálytermi értékelés típusai. A nevelés, és a tanítás-tanulás hatékonyságát minősítő, és a fejlesztő-támogató értékelés pozitív klímában
- Az értékelés tanítói stratégiái, módszerei és eszközei. Tanulói társ-és önértékelés lehetőségei

A tételhez tartozó fogalmak:

értékelés fogalma, extrinzik, intrinzik motiváció, a motiváció csökkenésének magyarázatai; sikerorientáltság és kudarckerülés motívuma, visszajelzés (feedback); kontrolláló és információs visszajelzés; rögzült (fix) és fejlődésorientált szemléletmód (Dweck); teljesítménymotiváció és attribúció; értékelés típusok (diagnosztikus – formatív – szummatív; minősítő vagy fejlesztő; tanterv- vagy tanuló- és tanulásközpontú értékelés); tanulói portfóliós értékelés és gyorsértékelési technikák,

A tételhez tartozó kötelező irodalom:

- Hercz Mária (2007): A pedagógiai értékelés gyakorlata. In: Bábosik István – Torgyik Judit (szerk.): *Pedagógusmesterség az Európai Unióban*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest.
https://www.researchgate.net/publication/314225676_A_pedagogiai_ertekeles_gyakorlata
- Hunyady Györgyné - M. Nádas Mária (2004, szerk.): *Osztályozás? Szöveges értékelés?* Dinasztia Kiadó, Budapest. 1.3. Az értékelés pedagógiai kérdései. 34–40. old. 1.4. A szöveges értékelés szerepe a nevelés-oktatás folyamatában. 40–44. old.
- Lénárd Sándor – Rapos Nóra: Magtár. Ötletek tanítóknak a fejlesztő értékeléshez. In: Lénárd Sándor és Rapos Nóra (szerk.): *Adaptív oktatás* Szöveggyűjtemény 2. kötet. Educatio, Budapest. 226–281. old.
https://tanitonline.hu/uploads/573/adaptiv_oktatas_2.pdf
- N. Kollár Katalin – Szabó Éva (2017, szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve I.* Osiris Kiadó, Budapest. I. kötet, 4. fejezet: Az „én” fogalma, az énéjlődés elméletei, ebből: Az énkép fejlődése. 105–122. old., 10. fejezet: Motiváció. 301–316. old.
<https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/handle/123456789/2913>
- *Köznevelési törvény* - 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100190.TV>

A pedagógiai gyakorlathoz kapcsolódó kérdések:

- Megismert-e a képzése során olyan értékelési eszközöket, amiket szívesen alkalmazna? Mik ezek? Milyen szakmai szempontból tartja jónak őket?
- Osztályozás vagy szöveges értékelés. Osztályozás és szöveges értékelés. Osztályozás. Melyiket tartaná ideálisnak alsó tagozatban? Miért? Vannak-e ennek akadályai? Milyenek?
- Hogyan, milyen módokon javítható egy tanuló önértékelése? Milyen jó példát látott erre a gyakorlatai során?

8. A tanítás – tanulás folyamata. Tanítási – tanulási stratégiák és módszerek

- A tanulás fogalma, pedagógiai és pszichológiai értelmezése.
- Az alapvető tanulási mechanizmusok (klasszikus és operáns kondicionálás) és a tanulás kognitív megközelítésének értelmezése a tanítás – tanulás folyamatában és a nevelésben.
- A tanulás, a figyelem és az emlékezet kisiskoláskori sajátosságai.
- Az önálló tanulásra nevelés, a tanulás tanítása kisiskoláskorban. Tanítási-tanulási stratégiák és módszerek.
- A tanítási-tanulási folyamat szerkezete
- Szervezési módok és munkaformák, tanítási-tanulási módszerek
- Az oktatási stratégia értelmezése, stratégia típusok
- Taneszközök a tanítás – tanulás folyamatában

A tételhez tartozó fogalmak:

tanulás pszichológiai fogalma, klasszikus kondicionálás, operáns kondicionálás, belátásos tanulás, komplex tanulás; a sikeres emlékezeti felidézést segítő tanulási módszerek; a figyelem kisiskoláskori jellemzői, tanulásmódszertan, tanulási kompetencia, tanulási képességek a konstruktív pedagógia; szervezeti és munkaformák: frontális munka, egyéni munka, párban folyó tanulás, csoportmunka; tanítási-tanulási módszerek típusai; pedagógus-dominanciájú ill. tanulói dominanciájú és pedagógus-tanuló együttműködésű módszerek; elbeszélés, magyarázat, előadás, megbeszélés/beszélgetés, vita, szemléltetés, a projekt módszer, szimuláció, szerepjáték; a nevelés és az oktatás egymáshoz való viszonya; egésznapos nevelés, napközi, tanulószoba, önálló otthoni tanulás, tanulmányi kirándulás, erdei iskola,

A tételhez tartozó kötelező irodalom:

- Falus Iván (szerk., több kiadás): *Didaktika*. Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz. Nemzeti Tankönyvkiadó vagy Akadémiai Kiadó (digitális kiadás), Budapest.
A könyv online elérhető változata: https://mersz.hu/dokumentum/m872d_1/
 - III. A tanulás. (Nahalka István)
https://mersz.hu/hivatkozas/m872d_f3#m872d_f3
 - XIV. Az oktatás szervezési módjai / munkaformái (M. Nádasi Mária)
https://mersz.hu/hivatkozas/m872d_f14#m872d_f14
 - XV. Az oktatás stratégiái (Falus Iván, Szűcs Ida)
https://mersz.hu/hivatkozas/m872d_f15#m872d_f15
 - XVI. Az oktatás módszerei (Falus Iván, Szűcs Ida)
https://mersz.hu/hivatkozas/m872d_f16#m872d_f16
- Kereszty Zsuzsa (2018). A ránk bízott idő: egész nap az iskolában? *Tanító*, 2018. január, 2–5. old.
https://tanitonline.hu/uploads/3188/Mozaikok_egyben.pdf (ebben 29-32. old.)
- N. Kollár Katalin – Szabó Éva (2017, szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve I.* Osiris Kiadó, Budapest. I. kötet, 12. fejezet: Tanulás és emlékezés. 387–424. old., 13. fejezet: A tanulás tanítása és tanítása. 425–451. old.
<https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/handle/123456789/2913>

A pedagógiai gyakorlathoz kapcsolódó kérdések:

- Milyen tanulást segítő módszereket és tanulási technikákat ismert fel tanítási gyakorlata során a tanórai vagy a tanórán kívüli nevelésben?
- Gyakorlata során miként folyik az önálló tanulásra nevelés a napközitthonban?
- Valószínűleg segített már tanulótársának, látott egymással együtt tanuló gyermekeket. Milyen tapasztalatai voltak? Vajon sikeres-e a páros tanulás, a tanulópár alkalmazása a tanulásban és tanításban? Vesse össze tapasztalatait a tanultakkal!

9. A kisiskolások intellektuális képességeinek fejlődése. Az iskola szerepe a kompetenciák fejlesztésében

- A 6-12 éves gyermek megismerési funkcióinak és intellektuális képességeinek (érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezés, gondolkodás, képzelet) fejlődése.
- Az észlelés és a figyelem szerepe a tanítás – tanulás folyamatában.
- A kognitív funkciók fejlesztése a tanítás – tanulás folyamatában.
- Az intelligencia sokszínűségének támogatása a tanítás – tanulás folyamatában.
- A tehetség felismerése és támogatása.
- A kompetencia alapú tanítási – tanulási folyamat. A pedagógus szerepe és lehetőségei a kompetencia-alapú tanítási – tanulási folyamatban.

A tételhez tartozó fogalmak:

Piaget kognitív fejlődés elmélete, séma, műveletek előtti szakasz: szinkretizmus, egocentrikus gondolkodás, konzervációs kísérletek; konkrét műveleti szakasz; formális műveletek szakasza; figyelem, az intelligencia fogalma, többszörös intelligencia (Gardner); kreativitás, fluencia, originalitás, flexibilitás; problémamegoldó gondolkodás, kritikai gondolkodás, metakogníció, kognitív és motoros funkciók; tehetség;

kompetencia alapú pedagógia, ismeret, készség, képesség, attitűd, szokás, magatartás;

A tételhez tartozó kötelező irodalom:

- Cole, M. – Cole, S. R (2006).: *Fejlődéslélektan*. Osiris Kiadó, Budapest. IV. 12. Kognitív és biológiai fejlődés iskoláskorban c. fejezet <https://www.szaktars.hu/osiris/view/cole-michael-cole-sheila-r-fejlodeslektan-osiris-tankonyvek-2003/?pg=471&layout=s>
- Gyarmathy Éva (2006). *A tehetség fogalma, összetevői, típusai és azonosítása*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó. 2. fejezet: A tehetség összetevői. https://www.academia.edu/19585475/A_tehets%C3%A9g_fogalma_%C3%B6sszetev%C5%91i_t%C3%ADpusai_%C3%A9s_azonos%C3%ADt%C3%A1sa
- Makádi Mariann (2009): *A kompetenciaalapú pedagógia lehetőségei a tanulási-tanítási folyamatban*. Mozaik Kiadó, Szeged. 5–11., 30., 61., 85.old.
- N. Kollár Katalin – Szabó Éva (2017, szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve I*. Osiris Kiadó, Budapest. I. kötet, 14. Az értelmi és a nyelvi-kommunikációs fejlődés, a kognitív fejlődési zavarok és az intelligencia c. fejezetből: Az értelmi fejlődés alapjai, modelljei és zavarai. 455–470. old., Az intelligencia. 493–500. old. <https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/handle/123456789/2913>
- Vass Vilmos (2017): A kompetenciafejlesztés lehetőségei és kihívásai. *Tanító*, 2017. december https://tanitonline.hu/uploads/3188/Mozaikok_egyben.pdf 25–28. old.
- *Nemzeti alaptanterv - 110/2012. (VI. 4.) Kormány rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról* <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200110.kor>

A pedagógiai gyakorlathoz kapcsolódó kérdések:

- Milyen konkrét példákat látott, tapasztalt az iskolai gyakorlatokon a kreativitás elősegítésére, a kreativitást elősegítő osztálytermi légkör megteremtésére?
- Milyen konkrét példákat látott, tapasztalt az iskolai gyakorlatokon problémamegoldó gondolkodást igénylő feladatokra pl. manuális tevékenységek során!
- Milyen összefüggés lehet a mozgáskoordinációs képesség nehezítettsége és a kognitív funkciók gyengesége között? Milyen konkrét példákat, eseteket látott, tapasztalt az iskolai gyakorlatokon ezzel kapcsolatban?

10.A gyermekek jogai. A kisiskolások érzelmei. Az örömteli tanulás.

- A gyermekek jogai és alapvető szükségletei
- A kisiskolás gyerekek testi-lelki jólléte. A testi-lelki jóllétet védő, segítő tényezők.
- Az élmények feldolgozásának lehetőségei gyermekkorban. (Játék, mese, rajz szerepe)
- Az érzelmi intelligencia fejlődése és fejlesztése
- A pozitív pszichológia pedagógiai vonatkozásai.
- Az örömteli tanulás. A pozitív érzelmek hatásai a tanítás – tanulás folyamatában.
- A belső motiváció, az aktivizálás és a megerősítés szerepe a tanítási – tanulási folyamatban
- Az aktivációs szint, a stressz és a teljesítmény összefüggései

A tételhez tartozó fogalmak:

gyermeki jogok;

érzelmi biztonság, jóllét fogalma; elaborációs lehetőségek kisiskoláskorban (játék, mese, rajz);

stressz, megküzdési stratégiák, reziliencia;

az érzelmi intelligencia fogalma, empátia, proszociális viselkedés;

extrinzik és intrinzik motiváció, kompetenciamotívum, teljesítménymotiváció, flow, autonómiát támogató és kontrolláló tanulási környezet, rögzült (fix) és fejlődésorientált szemléletmód (Dweck);

teljesítményszorongás;

A tételhez tartozó kötelező irodalom:

- ENSZ Gyermekjogi Egyezmény - <https://gyermekjogegyezmény.hu/wp-content/uploads/2020/04/jogszab%C3%A1ly-let%C3%B6lthet%C5%91be-angol-magyar-1.pdf>
<https://unicef.hu/gyermekjogok>
- Krisztián Ágota: A varázsló trükkjei. In: *Játékpszichológia olvasókönyv óvodapedagógus hallgatóknak*. ELTE, Bp. (több kiadás) vagy ugyanez: In: Bernáth László – Solymosi Katalin (szerk.): *Fejlődéslélektani olvasókönyv*. Tertia, Bp., 1997. 219–237. old.
- N. Kollár Katalin – Szabó Éva (2017, szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve I.* Osiris Kiadó, Budapest. I. kötet, 2. Fejlődés, szocializáció és környezet c. fejezetből: a reziliencia fogalma 63–64. old., 8. fejezet: Érzelmek, ebből: Pozitív érzelmek, Szomorúság és depresszió, Félelem és szorongás az iskolában. 238–249. old., 9. fejezet: Aktivációs szint, tudatállapotok, stressz fejezetből: Aktiváció és stressz c. rész. 293–301. old., 10. fejezet: Motiváció. 301–346. old.
<https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/handle/123456789/2913>
- Reinhardt, Melinda (2009). Miért hasznosak a pozitív érzelmek iskolai környezetben? A pozitív pszichológia hozzájárulása pedagógiai kérdésekhez. *Iskolakultúra*, 2009/9. szám. 24–45. old.
http://real.mtak.hu/58062/1/9_EPA00011_iskolakultura_2009-9.pdf

A pedagógiai gyakorlathoz kapcsolódó kérdések

- Milyen jó példákat látott a gyakorlata során a felbolydult osztály lenyugtatására?
- Idézzon fel a gyakorlatából olyan emlékeket, amelyek során a tanító hatékonyan motiválta a gyermekeket tanulási tevékenységükben! Mi igazolta a tanító motivációját? Miben nyilvánult ez meg?
- Mondjon két konkrét példát arra, amikor a gyakorlata során örömmel, lelkesen tanultak a tanítási órán a gyerekek! Milyen tényezők biztosították a konkrét esetekben a tanulás örömteliségét?

11. Kortárskapcsolatok és közösségek az iskolában

- A társas kapcsolatok fejlődése kisiskoláskortól serdülőkorig
- Az egyén és a közösség kapcsolata.
- Az iskolai osztály mint csoport. Csoportdinamikai jelenségek az osztályban.
- Az osztályon belüli kapcsolatrendszer megismerése és alakítása
- Társas hatások a tanítás folyamán: versengés és kooperáció
- A szociális kompetencia fogalma, tartalma
- A pedagógus szerepe és eszközei a szociális kompetencia fejlesztésében
- Konfliktusok és konfliktusmegoldási stratégiák

A tételhez tartozó fogalmak:

a csoport fogalma, a csoport kialakulása és jellemzői, informális és formális csoport, elsődleges és másodlagos csoport, vonatkoztatási (referencia) csoport, a csoportfejlődés fázisai, csoportbeli szerepek, a csoporthatások típusai (csoportkohézió, csoportnyomás, társas lazulás); csoportnormák és konformitás; az osztály, mint csoport, a csoport társas szerkezete, szociometria, a csoportok működésének jellegzetességei feladathelyzetekben, csoportközi kapcsolatok, a hagyományképződés és utalás mechanizmusa, átpártolás;

közösség; a szociális kompetencia, proszociális viselkedés, agresszió a közösségben, konfliktus fogalma, konfliktuskezelési stratégiák;

A tételhez tartozó kötelező irodalom:

- Cole, M. – Cole, S. R (2006): *Fejlődéslektan*. Osiris Kiadó, Budapest. Társas kapcsolatok iskoláskorban c. fejezet <https://www.szaktars.hu/osiris/view/cole-michael-cole-sheila-r-fejlodeslektan-osiris-tankonyvek-2003/?pg=555&layout=s>
- N. Kollár Katalin – Szabó Éva (2017, szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve II*. Osiris Kiadó, Budapest. II. kötet, 20. fejezet: Barátság, személyközi vonzalom, csoport-folyamatok és az iskolai társas kapcsolatok fejlesztése. 136–193. old., 21. fejezet: Normaalakulás, engedelmisség és csoporthoz igazodás 194–213. old., 22. fejezet: Feladatvégzés csoportban, versengés és együttműködés. 214–265. old., 28. fejezet: A tanári szerepe, a vezetés és a tekintély problémái részről: Konfliktusok és kezelésük az iskolában. 440–445. old.
<https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/handle/123456789/2902>
- Németh Gáborné Doktor Andrea (2008): A szociális kompetencia fejlesztésének lehetőségei az iskolában. *Új Pedagógiai Szemle* 2008/1.
<http://epa.oszk.hu/00000/00035/00120/2008-01-ta-Nemeth-Szocialis.html>
- Szekszárdi Júlia (2004, szerk.): *Nevelési kézikönyv nem csak osztályfőnököknek*. Dinasztia Kiadó, Budapest.
 - Loránd Ferenc: Osztály – Község? Töprengések és aggodalmak. 145–153. old.
 - Fenyő D. György (2001): A közösségi nevelésről – a 21. század elején. 153–164. old.

A pedagógiai gyakorlathoz kapcsolódó kérdések

- A tanító észreveszi, hogy egyik kisfiú mellé senki nem akar ülni, ráadásul ez már nem az első ilyen eset. Mit tehet, hogy ez a tanuló ne érezze magát kiközösítettnek?
- Milyen konkrét példákat látott, tapasztalt az iskolai gyakorlatokon arra, amikor egy gyermeket a tanító indirekt módon segített beilleszkedni az osztályközösségbe!
- Hozzon példát szokások és normák alakítására az osztályközösségben!

12.A köznevelés intézményei. Az iskola mint szervezet. A tanítási – tanulási folyamat tervezési szintjei

- Az intézményes nevelés szerepe, a professzionális nevelés szinterei: az óvoda és az iskola
- A köznevelés funkciói, tartalmi szabályozásának dokumentumai (köznevelési törvény, ÓNOAP, NAT)
- A köznevelési intézmények szervezeti dokumentumai (Alapító Okirat, SZMSZ, Pedagógiai Program)
- A tanítási – tanulási folyamat tervezési szintjei:
 - tantervek fajtái: nemzeti alaptanterv, kerettanterv, iskolai pedagógiai program, helyi tanterv
 - projektorientált tervezés, projektterv, epocha, tématerv
 - tanmenet
 - tervezet, vázlat
- Iskolai klíma, szervezeti kultúra

A tételhez tartozó fogalmak:

a tanterv funkciója; a tananyag horizontális és vertikális elrendezésének változatai; a tanterv változatai az oktatásirányítás jellege szerint; a tanterv fajtái az oktatás tartalmának kifejtettsége szerint, a tanítás-tanulás tervezési szintjei: tanterv, projektorientált tervezés, projektterv, epocha, tematikus terv, tanmenet, tervezet, vázlat;

a köznevelési intézmények szervezeti dokumentumai: Alapító Okirat, SZMSZ, Pedagógiai Program szervezeti kultúra, Handy modellje, Quinn modellje

A tételhez tartozó kötelező irodalom:

- Hunyady Györgyné és M. Nádasdi Mária (2008): Pedagógiai tervezés In. Lénárd Sándor és Rapos Nóra (szerk.): *Adaptív oktatás* Szöveggyűjtemény 2. kötet. Educatio, Budapest. 93–117. old.
https://tanitonline.hu/uploads/573/adaptiv_oktatas_2.pdf
- Ollé János (2006): Az iskola mint szervezet. In.: Golnhofer Erzsébet (szerk.): *Az iskolák belső világa*. A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése. 6. kötet. 13–26. old.
<http://mek.niif.hu/05400/05468/05468.pdf>
- N. Kollár Katalin, Szabó Éva (szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve II*. Osiris Kiadó, Budapest, II. kötet. 29. fejezet: Az iskola mint szervezet. 455–487. old.
<https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/handle/123456789/2902>
- *Köznevelési törvény* - 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100190.TV>
- *Nemzeti alaptanterv* - 110/2012. (VI. 4.) Kormány rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200110.kor>
- *Óvodai nevelés országos alapprogramja*. (ONOAP)
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor>

A pedagógiai gyakorlathoz kapcsolódó kérdések:

- Hogyan ragadná meg a következő témát: BÚTOR - ha az alsó tagozat bármely évfolyamán előkerülhetne projektorientált feldolgozásként?
- Látott-e iskolai gyakorlatán több évfolyamon visszatérő témát? Amennyiben igen, hogyan valósult meg a fokozatosság, az adaptivitás elve és a konstruktivista szemlélet a megvalósításban?
- Mutassa be a Pedagógiai Program főbb részeit a gyakorló iskolájának programja alapján!

13.Reformpedagógiai irányzatok és alternatív pedagógiák a 21. században

- A cselekvésközpontú pedagógia és gyermekképe.
- A konstruktív pedagógia.
- A reformpedagógiai irányzatok megjelenése. Reformpedagógiai gyökerekkel rendelkező iskolák (pl. Waldorf, Montessori, Freinet, Jena-Plan). Két szabadon választott reformpedagógiai irányzat bemutatása és összehasonlítása.
- Modern alternatív iskolák a magyar iskolaügyben (pl. AKG/kisAKG, Lauder, Gyermek Ház, Kincskereső, stb.). Egy szabadon választott intézmény bemutatása.

A tételhez tartozó fogalmak:

cselekvésközpontú pedagógia, reformpedagógia, alternatív iskola, gyermekkortörténet, gyermekkép, gyermekfelfogás, ártatlan gyermek narratívája, gyermekközpontúság, konstruktivizmus, gyermeki aktivitás és szabadság, Montessori eszközök, beszélgetőkör, csendgyakorlat, antropológia, epocha, szülői est, „Freinet-technikák”, iskolai nyomda, iskolai „műhely”, ritmikus hetiterv, lakószoba

A tételhez tartozó kötelező irodalom:

- Aggné Pirka Veronika – Mikonya György – Mészárosné Darvai Sarolta – Szarka Emese (2014): Kora gyermekkori nevelés- és családtörténet, ELTE TÓK, Budapest. 15. fejezet: A reformpedagógia fontosabb irányzatairól. 121-134. old.
<http://mek.oszk.hu/18700/18709/18709.pdf>
- Nahalka István (2013): Konstruktivizmus és nevelés. Neveléstudomány 2013/4. szám. 21–33. old.
<https://ojs.elte.hu/nevelestudomany/article/view/6362>
- Németh András – Skiera, E. (1999): Reformpedagógia és az iskola reformja. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Winkler Márta (2012): Örömmel az iskolában. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.
- Alternatív Közgazdasági Gimnázium <https://www.akeg.hu/>
- Gyermek Ház <https://gyermekekhaza.hu/>
- Lauder Javne Iskola <https://www.lauder.hu/#tori>
- Kincskereső Iskola <https://www.kincskereso-iskola.hu/>

A pedagógiai gyakorlathoz kapcsolódó kérdések:

- Hasonlítsa össze, hogy egy kiválasztott alternatív intézmény pedagógiai módszerei, munkaformái, értékelési rendszere miben tér el az ön által ismert (gyerekkori saját vagy gyakorlaton látogatott) hagyományos, állami vagy egyházi intézménytől!
- Megfigyelhetők-e az iskola és a családok közötti kapcsolat hatásai a tanítási – tanulási folyamatban? Miben nyilvánulhatnak meg ezek a hatások?
- Mondjon az iskolai gyakorlatokon szerzett élményeiből konkrét példát arra, hogy a konstruktív pedagógia alapelvei érvényesültek a tanítás-tanulás tervezésének folyamatában! (előzetes tudás mozgósítása, felhasználása, a tévedés lehetősége, a tanulók aktív tudáskonstruálása az órán, a tanító irányító szerepének alakulása stb.)

A szigorlati tételek rövidített tartalma *(a vizsgán ez fog szerepelni a kihúzott kártyán)*

1. Szocializáció, szociális tanulás, erkölcsi fejlődés

- Szocializáció. A környezet és a kultúra szerepe. A szocializáció szinterei, folyamatai.
- A nevelés mint érték közvetítés.
- Az erkölcsi fejlődés.
- Erkölcsi nevelés az iskolában.

2. A kisiskolás gyermeket nevelő család és az iskola kapcsolata

- A korai kötődés jellemzői és hatásai.
- A család szerepe a fejlődésben. A gyermek helye a családi rendszerben. Szülői nevelési stílusok.
- A család és az iskola kapcsolata.
- A szülők jogai és kötelességei

3. A kisiskolás gyermek pszichológiai jellemzői. Az adaptív pedagógia, differenciálás.

- A fejlődés alapkérdései.
- A kisiskolás gyermek pszichológiai (kognitív, érzelmi, erkölcsi és társas) jellemzői dióhéjban.
- A gyermekek tudatos megismerése.
- Tervszerűség, spontaneitás, adaptivitás a pedagógiában. Az egyéni szükségleteket és sajátosságokat figyelembe vevő differenciálás.

4. A nevelés célrendszere, tartalma, módszertana

- A nevelés fogalma, jellemzői, funkciói, szinterei.
- A nevelés célrendszere, tartalmi területei. A kompetencia-alapú nevelés értelmezése.
- Nevelési stratégiák és módszerek.

5. Az óvoda–iskola átmenet problémaköre

- Változások a gyermek pszichikus fejlődésében 5–7 éves korban. Az iskolakészültség jellemzői.
- Az iskolakezdés törvényi szabályozása; fejlődéslélektani, valamint pedagógiai meghatározói
- Iskolaalkalmasság és iskolaérettségi vizsgálatok
- Az óvoda–iskola átmenet pedagógiai problémavilága és megoldási lehetőségei.

6. A pedagógus személye, tevékenysége, mentális egészsége

- A pedagógus szerepe a 21. században. A pedagógus kötelességei és jogai.
- A pedagógus szakmai személyisége, kompetenciái, professzionalizmusa. A reflektív pedagógus.
- A pedagógus személyisége, irányítási (vezetési) stílusa, kommunikációja.
- A pedagógusok mentális egészsége és jólléte.

7. A pedagógiai értékelés osztálytermi gyakorlata és hatásrendszere

- A pedagógiai értékelés fogalma, célja, funkciói, pszichológiai jelentősége.
- Az énkép, önértékelés fejlődése és jellemzői kisiskoláskorban.
- Értékelés és visszajelzés. Az értékelés kommunikációja. Az értékelés és a motiváció kapcsolata.
- Az osztálytermi értékelés típusai. Az értékelés tanítói stratégiái, módszerei és eszközei.

8. A tanítás – tanulás folyamata. Tanítási – tanulási stratégiák és módszerek

- Az alapvető tanulási mechanizmusok és a tanulás kognitív megközelítésének értelmezése a tanítás – tanulás folyamatában és a nevelésben.
- A tanulás, a figyelem és az emlékezet kisiskoláskori sajátosságai. A tanulás tanítása.
- A tanítási-tanulási folyamat szerkezete. Szervezési módok és munkaformák, tanítási-tanulási módszerek, taneszközök.

9. A kisiskolások intellektuális képességeinek fejlődése. Az iskola szerepe a kompetenciák fejlesztésében

- A 6-12 éves gyermek megismerési funkcióinak és intellektuális képességeinek (érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezés, gondolkodás, képzelet) fejlődése és fejlesztése.
- Az intelligencia sokszínűségének támogatása a tanítás – tanulás folyamatában.
- A kompetencia alapú tanítási – tanulási folyamat.

10. A gyermekek jogai. A kisiskolások érzelmei. Az örömteli tanulás.

- A gyermekek jogai és alapvető szükségletei. A testi-lelki jóllétet védő, segítő tényezők.
- Az élmények feldolgozásának lehetőségei. Az érzelmi intelligencia fejlődése és fejlesztése.
- A pozitív pszichológia pedagógiai vonatkozásai.
- Az örömteli tanulás, a pozitív érzelmek hatása, a belső motiváció szerepe.

11. Kortárskapcsolatok és közösségek az iskolában

- A társas kapcsolatok fejlődése kisiskoláskortól serdülőkorig
- Az iskolai osztály mint csoport.
- A szociális kompetencia fogalma, tartalma, fejlesztése
- Konfliktusok és konfliktusmegoldási stratégiák

12. A köznevelés intézményei. Az iskola mint szervezet. A tanítási – tanulási folyamat tervezési szintjei

- Az intézményes nevelés szerepe, színterei.
- A köznevelés funkciói, tartalmi szabályozásának dokumentumai
- A köznevelési intézmények szervezeti dokumentumai
- A tanítási – tanulási folyamat tervezési szintjei

13. Reformpedagógiai irányzatok és alternatív pedagógiák a 21. században

- A cselekvésközpontú pedagógia és gyermekképe. A konstruktív pedagógia.
- A reformpedagógiai irányzatok megjelenése. Reformpedagógiai gyökerekkel rendelkező iskolák
- Modern alternatív iskolák a magyar iskolaügyben.